

ad novum pacis ordinem in Orientali Asia creandum. Interim vero permanet bellum.

Discrimen alterum, prouti suo tempore nunciavimus, exortum illuc erat inter Thailandiam atque Indosinarum provinciam, scilicet Galliam, quae reapse eam possidet. Postea remissum apparuit; maiori e contra vi, exeunte superiore anno, ita revixit, ut ad arma ventum sit. Sed Iaponia intercessionis partem proposuit; quae fausto auspicio utrinque accepta est. Itaque die XXVIII labentis huius mensis Ianuarii, indutiis indictis, arma deposita sunt.

Funera

Plura proximo tempore civilium virorum funera facta sunt; inter quae Kallii, Finnicæ Reipublicae usque ad extremos dies valentis Praesidis, et Metaxas, Graecorum civitatis Supremi Moderatoris.

POPULICOLA.

LIBRORUM RECENSIO

MICHELE SERRA, *Famiglie di parole latine* (ed. altera ex off. D'Ecclesia, Barii, 1940, p. 146; ven. Ital. lib. 6).

Nonnulli nostris temporibus, praesertim exterarum gentium, conati sunt quam plurima verba latinae linguae ex eorum origine coniungere ac disponere ut cuiusque vices, ut ita dicam, mutationes et significationum varietas statim patenter. Id apud Germanos P. Boesch et F. Hartmann fecerunt, id apud Francos Crédat, Bréal, Ernout aliique, qui, ex primigeniis vocabulis initium capientes, ita cetera disposuerunt ut ex illis plus minus detorta procedere monstrarent. M. Serra, tantos viros imitatus, idem breviter apud nos nuper fecit, libello in usum edito praesertim discipulorum Lycae, cui ipse Barii praest. Et peropportune quidem; nam non modo utile est ad singulorum verborum significationem capiendam eorum radices repetere ac considerare, sed iucundum quoque, idemque multum valet ad puerorum ingenia excitanda atque excolenda. Fateor me quoque, hunc parvum libellum volventem, nonnulla in-

venisse quae mentem detinuerint; verborum significationem neveram, nunquam vero unde procederent quidque re ipsa significanter animadverteram. Nescio an omnia, quae libello continentur, omnibus omnimode probentur; ea tamen sunt quae utilia, ut supra dixi, esse possint, si magister, hac opella usus, occasione oblata, quae vocabula ab una radice pendeant evolvat eorumque primam significationem doceat. Sed id, mea quidem sententia, cursim in scholis secundi ordinis fiat; non igitur Serrae, iucundissimi sodalis, sententiae accedendum censeo, optantis ut haec ipsa grammaticae pars, quam vulgo «linguisticam» appellamus, in puerorum ludis necessario tradatur. Quantula latinitas in ludis nunc plerumque sit, scimus, et multum, etsi alii aliter sentiant, ipse timeo ne, si aliud iis, quae nunc docentur, addatur, in peius ruamus.

Ios. MOR.

LIBRI DONO ACCEPTI

CAPTA FAVILLA POLO. In funere Gulielmi Marconi carmen elegiacum VICTORII GENOVESI, S. I., Hirpini, in certamine poëtico Ruspatiniano a Studio Urbis inter latinitatis cultores nostros atque alienigenas indicto unanimi iudicium suffragio praemio ornatum (Spoleto, ex off. Panetto et Petrelli).

VICTORIUS GENOVESI, S. I., *Carmen saeculare* (Romae, typis Pont. Athenaei Gregoriani, 1940).

PASCHALIS M. D'ELIA, S. I., *Quandonam omnes gentes ad Christum adducentur oratio* (Indidem).

Carmina Hungarorum redditâ latine a JOSEPHO IRSY (Budapesti, ann. 1938).

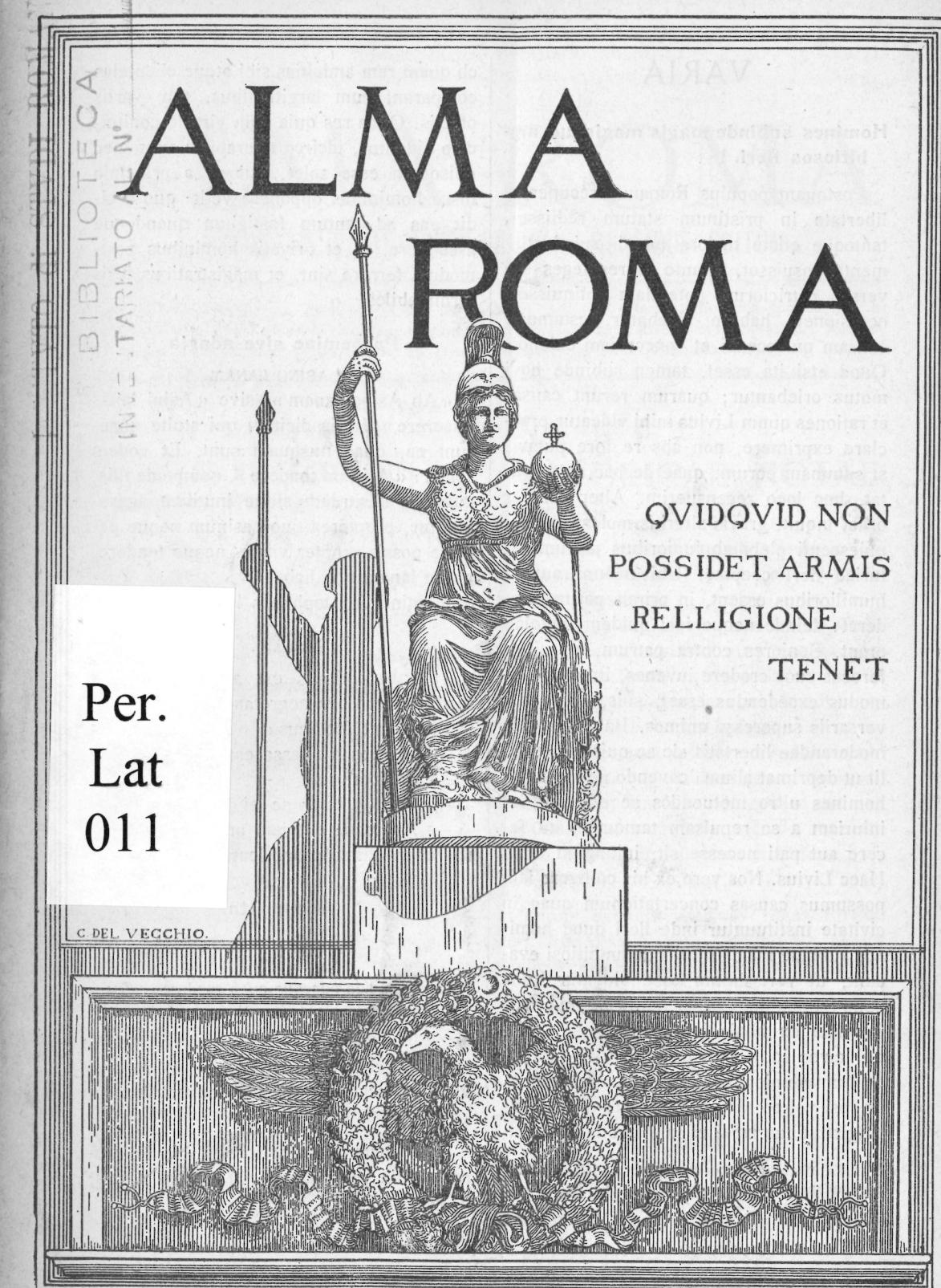
CAN. SALVATORE GIANNELLI, *Divagazioni*. Odi latine con versione metrica dello stesso Autore. (Ex off. «Progresso» ad S. Mariam de Capua Vetere, 1940).

IMPRIMATUR:

† Fr. ALFONSUS C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreonen. Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

VARIA

Homines subinde magis magisque ambitiosos fieri.¹

Postquam populus Romanus recuperata libertate in pristinum statum rediisset, tantoque etiam maiora tuendi sui fundamenta posuisse, quanto plures leges aduersus patriciorum potentiam obtinueret, occasionem habere videbatur iustumque causam quiescendi et concordiam colendi. Quod etsi ita esset, tamen subinde novi motus oriebantur; quarum rerum causas et rationes quum Livius mihi videatur praelare exprimere, non abs re fore putavi, si summam eorum, quae de hac re disputat, hoc loco recensuerim. Alter semper ordo, inquit, gravis alterius molestiae fuit: quiescenti plebi ab iunioribus patrum iniuria fieri coptae. Ubi tribuni auxilio humilioribus essent, in primis parum proderat: deinde neque ipsi quidem inviolati erant. Seniores contra patrum, ut nimis feroce suos credere iuvenes, ita malle, si modus excedendus esset, suis, quam adversariis superesse animos. Ita sub specie moderandae libertatis sic se quisque extollit ut deprimat alium: cavendo ne metuant, homines ultro metuendos se efficiunt, et iniuriam a se repulsam tamquam aut facere aut pati necesse sit, iniungunt aliis. Haec Livius. Nos vero ex his colligere iam possumus causas concertationum quae in civitate instituuntur inde fieri quod homines subinde magis magisque ambitiosi evadant, ut verissimum esse videatur quod apud Sallustium Caesar inquit, omnia mala exempla ex bonis initii orta esse. Nam qui cives in Republica ambitiosi sunt, ii primum muniendi sui rationes tales ineunt, ne ipsi vel ab aliis civibus, vel etiam ipsis magistratibus laedi et iniuria affici queant,

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: *De republica disputationes ex prima decade T. Livii latine vertit H. BINDI*.

ob quam rem amicitias sibi atque clientelas comparant cum largitionibus, tum variis officiis. Quae res quia cum virtute coniunctae videntur, idcirco tolerabiles sunt, nec quisquam esse solet, qui se a principio hisce hominibus opponere velit: quo accedit eas ad tantum fastigium quandoque ascendere, ut et privatis hominibus postmodum terrore sint, et magistratibus ipsis formidabiles.

Paroemiae sive adagia

AB ASINO LANAM

« Ab Asino lanam », sive « Asini lanas quaerere » de iis dicitur, qui stulte quaerunt ea, quae nusquam sunt. Et eodem sensu: « Asinum tondere », nempe de illis, qui rem absurdam atque inutilem aggrediuntur, propterea quod asinum neque peccare possis propter villos, neque tondere, quum lanam non habeat.

Meminit Aristophanes in *Ranis*.

locosa

TUCCUS missus est ad arcessendum medicum pro ava aegrotante.

Interrogat Medicus:

- Rigores ne passa est?
- Scilicet?...
- Dentes inter se ei batuebant?
- Ah! non: eos iam pridem illa depo-suerat in pluteo prope lectum.

Aenigmata

I

Vincere candida quaeque queo candore cerusco.
Frontem mutabis? Me color ater habet.

II

Ad sacra vectabam quondam simulacula deorum.
Muta vocalem! Do tibi remigium.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Copis, Capis;*
2) *Mutus, Tutus.*

Ann. XXVIII

Romae, mense Februario MCMXLI

Fasc. II

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXLI est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad IOSEPHUM FORNARI doct. Romam, Via di S. Maria dell'Anima, 39 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanaam, Città del Vaticano

SOCIIS ET LECTORIBUS COMMENTARIIS NOSTRI HUMANISSIMIS

*In sedis nostrae recenti translatione,
malo casu factum est, ut exemplaria
nonnullorum fasciculorum, quae super-
fuerant et ad ALMAE ROMAE collectio-
nes integras efformandas servaveram-
us, deperdita fuere. Haec sunt:*

Ann. XVII (1930) fasc. mens. Ianuarii;

Ann. XX (1933) fasc. mens. Iuli,

Octobris, Novembris et Decembris;

*Ann. XXVII (1940) fasc. mens. Ja-
nuarii, Februarii et Aprilis.*

*Si quis Sociorum aut Lectorum no-
strorum exemplar aliquod ipsorum fa-
sciculorum habeat, quod ei non grave-
sit a se abalienare, gratissimum no-
bis fecerit si, pro sua humanitate,
nobis reddere voluerit.*

A. R.

HISTORICAE NOTAE

Quaenam Italiae fuerit condicio ab ineunte saeculo V ad Gallorum irruptiones.

Superiore anno quamplura in hoc Commentario enucleavimus quae tradita sunt de Romanae Reipublicae exordiis usque ad Gallicam eversionem, eaque admodum incerta; nonnulla vero pro certo tenenda. Praestat haec nunc colligere uno veluti oculorum obtutu. Videndum igitur quaenam Italiae fuerit condicio ab ineunte saec. V ad Gallorum irruptiones; deinde quaenam Latii, denique Reipublicae et Urbis.

***

Quum exeunte saec. IV reges Etrusci ab Urbe exacti sunt, complures gentes Italiam incolebant, peragabant: Graeci, Etrusci, Sabelli; aliique Graeci iam « Magnam Graeciam » incolebant, nempe ubi in inferiore Italiae variae Graeciae stirpes suas quaeque colonias civitatesque condiderant. Sybaris et Croton ad oras Ioni: maris florebant; magis vero, natura ipsa loci, florere potuerunt Graecae urbes Siciliae, ubi Dores praevalent: Syracusae facile praecellent. Circa an. CCCLIII Syracusanae naves Tyrrhenum percurrunt et

Siciliam insulam capiunt. Interea Persae invadunt Asiam minorem, quae dicitur: Graeci complures in Italiam confugiunt; Phocenses Massiliam condunt, quae opibus maxime valuit, atque in Italia Veliam, quae a philosophis collustrata est: utraque civitas Romanis amica.

Poeni etiam crebras faciunt incursionses per insulas atque oras Tyrrheni maris; Africam septemtrionalem incolunt; Sardiniam occupant, primatumque maris cum Syracusanis et Graecis contendunt.

At primum locum tenent Etrusci, qui iam saec. vi per fere totam Italiam sese effundunt, hinc ultra Tiberim, inde vero ultra Apenninum. Ultra Tiberim Roma, Tusculo, Veltiris, Artena potii sunt, imo et Volscis urbibus usque ad Privernum, ad Lirim, et saec. vi exeunte, ad Herculanum, Pompeias et inferius. Ultra vero Apenninum vallem Padanam occupant, attingunt ad Orientem Venetos, ad occidentem Ligures, et non raro permiscentur cum Umbris, usque ad Alpes. Eis eripiunt Perusiam, tercenta deinde oppida; Umbri simul et Etrusci inveniuntur Felsinae, Perusiae, Ravennae.

Ex quo Romanum regnum occupavere, eorum nomen crevit. Tarquinii reges enim in suam redegere ditionem totam fere extremam Tiberis vallem; primatum iam cum Graecis contendunt, qui ex Italia inferiori septemtriones versus pergunt. Saec. vi inter duos populos fit collisio. Circa a. dXXIV a. Chr. nat. Etrusci Graecam Cumanam oppugnant, a qua tamen, duce Aristodemo, profligantur. Clades Tarquinienium occasum signat; Latini foederis civitates occasionem nanciscuntur tunc Etruscorum primatum concutiendi; contra Latinos ultimus venit Etruscus Porsenna; sed cum extrema pugna ad Ariciam, in qua Latini a Graecis Cumanis, etiam tum Aristodemo duce, adiuvantur, res Etrusca cunctidit. Tum Romani Patres caput extulerunt, validiores facti quod nova Sabi-

norum immigratio graviter sinistrum Etruscorum latus minaretur. Haec igitur nova Latinorum gens peropportunum validumque patribus Romanis auxilium praestitit; ideo statim etiam in vita civili praevaluit. Id traditio innuit quum refert a Sabinis circa a. DIV Appium Claudium cum universa Claudia gente et quinque ferme clientum millibus Romam migravisse, novamque Romanam gentem condidisse; Appium vero Erdonium circa a. CDLX Capitolium occupavisse.

Ceterum Sabini hac illac in Italia media vagantur: Atta Clausus atque hic Erdonius id certo indicant: hi in Latium, alii ad Orientem Picenum incolunt, alii ad meridiem cum Marsis, Hernicis, Samnitibus, Campanis, Siculis denique permiscentur. Exeunte saec. vi, quum Etruscorum nomen declinat, Sabelli populi prevalent. Ad septemtriones et occidentem solem Etruscorum regionem penetrant, inter Faliscos usque ad Ciminum; ad meridiem vero hinc per fines Hernicorum ad vallem Liris fluminis descendunt, indeque ad Apuliam atque ad colonias Magnae Graeciae.

Illyrici denique eodem tempore pluries migrant, praesertim ad Italicas oras Adriaci maris, imo et Ionii.

At caeli solique condicio Latio favebat, quo Italiae gentes potiores confluebant, natura ipsa deductae. Ad orientem sunt Volsci et Aequi, ad septemtriones Sabini, ad occidentem Falisci et Etrusci. Tarquinii Roma expulsis, nec aliis Etruscis qui eis auxilio venerant, Porsenna Clusino aut Veientano, Mamilio Tusculano, quidquam perficientibus, illae etiam urbes quae ab Etruscis subactae fuerant, aut omnes aut pleraque a Romanorum imperio sese subduxerunt; ideo nomen Romanum eo facto ipso nonnihil deminutum initio fuit in ipso Latinarum civitatum foedere, si quidem in pugna ad lacum Regillum Roma cum iisdem contendit; non ut subigeret, sed ut sese defenderet utque patria sua

tueretur iura: praevaluit tamen, at postea et sensim sine sensu. Nulla suppetunt documenta authentica foederis Cassiani, quo, inter cetera, constitutum iam fuisse ius connubii et commercii inter omnes Latini foederis civitates; utrumque tamen id ius nonnisi serius constitisse constat successive cum singulis civitatibus. Foedus igitur Latinum foedusque Latinorum cum Hernicis antiquissimum est, exstititque iam saeculo saltem v; id enim natura ipsa rerum postulat.

Feri populi Latio imminebant: arcendi erant fortes Sabini, immanes Aequi et Marsi, cultiores strenuique Etrusci. Falerii propugnaculum Etruscorum erant Sabinos versus; Feroniam simul Latini Sabinique mercatores convenient.¹ Sabini nunc benevolo (Atta Clasus an. DIV), nunc vero hostili animo (Erdonius a. CCCCLX) excipiuntur; sed post annum CDXXXIX nullum amplius cum Sabinis bellum commemoratur usque ad an. CCXC, quum bello subacta est Sabina superior. Minaciores Aequi et Volsci e montibus imminent. Aequi Arionis vallem descendantes fere quotannis populantur agros Albae, Ariciae, Lanuvii. Inter Latinos Aequosque praecipuae urbes erant Tibur et Praeneste: cum utrisque saec. v Latinum foedus et Roma acriter contendit. Hernici eminentiores montes occupant; Hernicae urbis praestabant Anagnia turrita et Frusino et Ferentinum; fortissima, strenuissima gens Sabellica, imo Marsica, quae Volscis infestissima fuit; Latinis autem amica.

Traditio aciem omnem convertit in unam urbem Romanam; at simul videndae sunt ceterae quoque gentes, immigrationesque illae novae, quae toto saec. vi et v faciem ethnicam Italiae non parum commutarunt; quorum ultima eaque ferocissima Gallica fuit, a qua nova Urbis exorditur historia.

SYLVIUS ROMANI.

¹ DION. HAL. III, 32.

DE LATINI SERMONIS NOTIS SINGULARIBUS¹

De dupli negatione

Duae negationes altera alteram elidunt.

EXEMPLA: *Neque* vero *non* eadem ira deorum hanc ei iniecit amentiam — Aperte adulantem *nemo non* videt (CIC.) — *Nemo* Arpinas *non* Plancio studuit (CIC.) — Athenienses Alcibiadem *nihil non* efficere posse decebant (CORN. NEP.) — *Nullus* est labor quem *non* longinquitas temporis minuat ac molliat (CIC.) — *Nemo* est qui *non* equo quo consuevit libentius utatur, quam intractato et novo (CIC.) — *Nemo* est tam agrestis quem *non*, si ipsa minus honestas, contumelia tamen et dedecus magnopere moveat (CIC.) — *Neque* eorum quisquam *non* cum virtuti Milonis favet, tum de se, de liberis suis, de patria, de fortunis hodierno die decertari putat (CIC. Mil., I, 3) — Quo minus igitur honoris erat poëtis, eo minora studia fuerunt, *nec* tamen, si qui magnis ingeniis in eo genere exstiterunt, *non* satis Graecorum gloriae responderunt (CIC., I Tusc., II, 3) — Male facere qui vult *nunquam non* causam invenit (PUB. SYR.) — *Nulli non* ad nondum satis virium est (SEN.).

De interrogatione absque voce interrogativa.

Interrogatio saepe sono vocis solum intelligitur.

EXEMPLA: Parum habes publica impietate furere, nisi etiam privata lapsus fueris? Unus tibi Romanorum videlicet Quintius placet, in quo sceleste exerceas arma, cuius penatibus et honoris vicissitudinem et salutem tuam debes? (VAL. MAX., X, 1, 3) — Tu etiam ingredi illam domum ausus es, tu illud sanctissimum limen in-

¹ Cfr. fasc. sup.

trare, tu illarum aedium dis penatibus os impurissimum ostendere? (Cic., *Philip.*, II, 27-28) — Is ullam ab sese calamitatem poterit deprecari? (Cic., *Verr.*, II, 1) — Si quem tuorum afflictum moerore videbis, fasciculum ad nares admovebis? Incendes odores? (Cic., *Tusc.*, III, 18) — Quum ipse te veteris amicitiae commonefaceret, commotus es? (Cic., *Ad Her.*, IV, 33) — Haec tanta virtus ex hac urbe expelletur? (Cic., *Mil.*, II, 37) — Non pudet physicum, id est speculatorem naturae, ab animis consuetudine imbutis petere testimonium veritatis? (Cic., *Nat. deor.*, I, 30) — Qui cum hoste nostro cominus in acie saepe pugnaverit, qui se saepe telis hostium, qui dimicationi capitis, qui morti obiecerit, is, nulla conditione, huius civitatis praemiis affici possit? (Cic., *Balb.* 9) — Tu animum poteris inducere contra haec dicere? (Cic.) — Hunc ego non diligam? non admirer? non omni ratione defendendum putem? (Cic.) — Ego tibi irasperer? Ego te videre noluerim? (Cic.) — Si te rogavero, non respondebis? (Cic.) — Tu apud patres conscriptos contra me dicere ausus es? (Cic.).

S. Leonardi in Helvetia

J. Iss.

CERTAMINA POËTICA

Certamen Ruspantinum

Studium Urbis, die xxx sup. mens. Decembr. MCMXL, novum certamen poëticum latinum ex legato Theodorici Ruspantini indixit, legibus quae sequuntur:

I. Qui in certamen descendere cupiat, is ante diem trigesimam m. Iunii MCMXLI unicum carmen latine exaratum, non minus quinquaginta versibus constans atque dactylographic exscriptum, suo sumptu mittat ad Praesidem Collegii litterarum et philosophiae in «Romana Studiorum Universitate», cum nota: «Praemium Ru-

spantinum». Unumquodque carmen singulari sententia distinguatur, iterata super involucro, quod, sigillo munitum, nomen et domicilium auctoris intus continebit, una cum documento, de quo inferius (num. III).

II. Coetus trium virorum a supra dicto litterarum et philosophiae Collegio delectus, involucra tantum aperiet et sententiae carminis victoris respondentia, et carminum, post illud, quae meliora iudicata fuerint; ita auctorum nomina cognoscetur. Praemium unicum et individuum erit, exque iudicio triumvirorum, licet numero plurium et non uno animo emisso, nulla dabitur provocatio.

III. In certamen tum Itali cives tum exterarum gentium, dummodo Italicae non infensarum, neve ex Iudaica gente orti, descendere poterunt.

Itali cives in involucro sigillo munito, de quo superius (num. I) includere debent documentum rite confirmatum, comprobans eorum inscriptionem «Parti nationali Fascium» vel iuvenili alicui Fascium organo.

IV. Coetus singula carmina ad certamen missa in examen revocabit; definiet quae ob seram exhibitionem aut vitium aliquod excludenda sint, per comparationem iudicabit, meliora proponet, optimoque praemium assignabit, si praemio dignum reputaverit.

V. Praemium libellarum italicarum 3250 victori a Studio Urbis solvetur.

VI. Coetus operis sui rationem breviter reddet, quae publici iuris fiet.

*Casta placent Superis; pura cum mente venite.
Et manibus puris sumite fontis aquam.*

TIBULLUS.

Nec domus nec Respublica stare potest, si in ea nec recte factis praemia exstant, ulla nec supplicia peccatis.

Cic., *De natura Deor.*

HORAE SUBSECIVAE

I

VERA GAUDIA

Mihi autem adhaerere Deo bonum est.
(*Psal. 72-28*)

*Iesu revinctus, sollicitudines
saecli molestas aequore mergere
tradam Notis; quae trax volutet
pectore Sarmaticus tyranus,
quid Rex Achivus cogitet unice
securus! Ecquid proficit anxiis
torquere curis pectus? ite,
ite procul stimulisque corda
vexate fluxis saecli inhiantia.
Felicioris me sibi gaudia
vinxere vitae; hac spe beata
decipitur pia mens dolorum.*

II

MOMENTA

*Tempora me puero fingebam laeta futura,
tempora at ecce senex acta beata voco.*

*Cuncta sepultra ferunt insculptum: In pace
lquiescit!
Mors homini pacem scilicet una dabit.*

*Vitae opifex Iesu, venisti assumere mortem,
ut fieret nobis dulce subinde mori.*

*Christe, Patris Verbum, cur Virginis abderis
[alvo],
cum tibi sit parvus stellifer ipse polus?
— Scilicet est Mater nitida rutilantior aethra,
praebuit et solium pulchrius Ipsa polo.*

*Cum peperit Christum, ditata est hospita mater,
pulchrior et nituit virginitatis honor.
Qui recipit Christum sub egeni veste latentem,
non patitur damnum, dona sed alta feret.*

HIRPINUS.

COMMUNIAE VITAE

De tabaco nonnulla

Audin', lector quae circa perstrepunt?... — Cur morimur? — Quia tabaco utimur! — Cur vivimus? — Quia utimur tabaco! — Insuper eo perventum est, ut apud multos haec invaluerit sententia: Ecquis es et in cute et intus? — Da videndum tabaco indulgentem, et hominis indolem explicabo et mores!

Atqui sentientes huiusmodi non ira, non studium concitat; experientia quemque docuit, et quisque loquitur iuxta doctrinam, sive hanc propria Pallade adeptus sit, sive aliena sibi compararit. Balatrones, fatui, buconesne utrique? Absit. Recte ne omnes, dum contraria promunt loquentes et iudicantes dicam?... Ubi de vita ac de morte agatur, non exigam agi rem puto. Hinc mihi postulo in limine, quod cordatus homo pariter et concederet et postularet; scilicet «ne quid nimis!».

Est modus in rebus; sunt certi denique fines. Quos ultra, citraque nequit consistere rectum.

De usu, non de abusu ago. Cibus ipse potusque, si ultra quam par sit stomacho ingerantur, mortiferi sunt; medicamina ipsa venenum.

Duplex autem tabaci usus. Ad medicamentum alter, alter vero ad voluptatem.

Medendi virtutem nemo nicotianis foliis negabit, quae singularem vim sibi vindicant tum in arcendo pestilentiam aëris, tum in irritandis glandulis oris et saliva provehenda, tum in solvenda pituita, tum in sedandiis doloribus praesertim dentium, tum in excitandis nervis cerebri, tum in exterminandis microborum centuris, quae os, guttur, pectusque invadunt. Quid ultra?... Ad delicium vero quod attinet, omnia brevi comprehendam quum tabaci usus, sive fumo, sive pulvere, iudicatus

iam inde sit : *Otium in negotio, et negotium in otio.*

Quapropter, sive medici iussu, sive delectationis causa tabaco utaris, praecipue fumum aspirans, haec tibi sint veluti Galeni et Aesculapii paecepta. Dedit Scholerius :

I. Ne iejunus fumo des operam;

II. Ne laborem in gravem incumbens, nempe remigans, currens, birotam adagens, et in proximis paribusque, fumo indulgeas ;

III. Ne fumum per nares emittas, qui Gallis deliciosus est mos, sed per labra reddas, totumque reddas toties, quoties absorbueris ;

IV. Ita fumo potiaris, ut fumus oculos non afficiat, quamvis levis; propterea potius quam convolutis tabaci foliis, utere vasculo illo, quod *nicoturam* latine non immerito, puto, appellaverimus, italice *pipa* nuncupatur, at longiori addito fistulae ;

V. Si quando nicotianis foliis convolutis usus fueris (*sigarum* vulgo dicimus) non integre, non ad finem consummabis, sed ubi in cinerem ultra rei dimidium absumperis, proiice abs te. Quicquid enim virulentum e nicotine est, ad extremum penes labra convenit, et congregatur ;

VI. Medicum consule ut iuxta necessitatem, opportunitatem, viresque corporis facias ; nec minimi momenti erit etiam ediscere speciem tabaci, quae apta sit, et quantum quotidie sit absumendum.

Haec ubi feceris atque servaveris, emolumenti e tabaco tibi erit multum, nocimenti nihil.

Quum autem ex hisce pateat cuivis non modo impune, sed et deliciose tabaco fruicere, omnis cura ponenda est, ut ipso fruamur absque periculo. Atque id Societas Neo-Eboraci pluribus iam abhinc annis constituta cavere memini scite, meo iudicio, atque ingeniose. Haec enim, tabaci folia apta comburens in fornice, per-

fistulas fumum in singulas domos distribuebat, ibique clavis quaedam erat, quae fistulæ responderet, cui calamus inserebatur, atque inde suo pro lubitu unusquisque fumum omni carentem vitio, venenoque omni expoliatum, et ferme frigidum attrahebat. Aderat pone clavem parva enumerans machina, machinae instar, quae fluidum computabat, quod *gas* dicimus, ad lucem excitandam; quare, sine fraude ulla et Societatis et utentis, quisque voluntati suae satisfacere poterat.

Gustavus Blan Berolinensis, mathematicus vir, ut pericula arceret, quae a ferendis flammiferis, ad incendendam nicotianam frondem convolutam, saepe oriuntur, machinam extrixit apud vendidores, cuius esset munus, apposito asse, non modo tabacum illud offerre, sed et accensum praebere; incendebat autem electrica vis intus inclusa, quae exeuntis *sigari* caput percelleret exardens. Nescio an haec etiam nunc sit illic in more.

Si ferri-sulphuri lotione, at parca, tam docta, manu aspergantur tabaci folia, quae postea arescant, et convolvantur, suavissimum una dabunt naribus fumum, palato saporem. Huiusmodi autem inventio nem casus potius quam ingenium sibi vindicat. Quum enim Camillus Bensus de Cavour gravissimum quid scriberet, a rege appellatus, maturavit abire ad vocantem; at operis caligine plenus, *sigarum*, quem in labiis accensum gerebat, depositus, nihil de loco, in quo deponeret, cogitans; forte super atramentario, ita porro ut in atramentum infunderet. Tota die a loco abfuit. Qui autem domesticus mensam scriptoriam curabat, iuxta meridiem revisens, *sigarum* ex atramentario abstulit, ac prope in aerea patina, ad hoc apposita, collocavit. Sequenti die ubi Camillus rediit, quia vero aestas erat, tabacus aruerat, *sigarum*, quem liquerat, iterum succedit operam fumo daturus, uti scribens plerumque solebat. Obstupuit, odore et sapore singula-

ribus delectatus, et novae curiosus rei Pi-riam in Taurinensi athenaeo chimicae magistrum accivit, qui tabacum scrutatur. Hic atramenti, quo imbutus fuerat, etsi vestigia non novit, reperiit tamen, quae in atramento erant sulphuri ex ferro vestigia. Rem retulit. Mox tabaci folia, sulphuro ferri rorata plurima convoluta sunt, cumque haec placuissent, in usu vernalis posita, et *sigaro* Cavourii nomen fecerunt.

Anglicus denique civis haec de moribus eorum, qui fumo indulgent, se cognovisse experientia dicit. Qui dentibus *sigarum* tenet neque curat utrum succensus nec ne sit, homo est audax, computator, et interdum etiam periculosus. Qui lentes fumo indulget, et saepe folium ex ore tollit ut varias fumi figuræ, nubeculasque multiformes contempletur, beatus homo est sorte sua, probusque. Qui interrumpit saepe fumum, et *sigarum* modo sumit modo deponit, concitus tamen semper et subitaneus, homo est, cui non mens, sed quae circum omnia consilium dant ancipi et incerto. Qui cum *sigaro* ludens fumo potitur, tranquillus, totusque in fumo est, habendus homo optima valetudine utens. Hic autem semper agit, ut quo possit erigit *sigari* caput accensum, quasi ut oculi ipso oblectentur. Contra vero, iudicandus erit pravus ac turpis, sensibusque inseriens, nec sensus excedens unquam, si quis *sigarum* neque sursum neque deorsum teneat, sed labris aequum. Cave ab homine, qui *sigarum* dentibus mandet; instinctui rabiei, nervis obediens est, praeceps indole superba et iracunda. Qui demum ita habet, ut saepe necessum illi sit accendere, et iterum accendere, quasi negligens fumum, hic nobilissimus animo, disertus eloquio, magnus corde ducendus.

Lectores meos hortor ut perspiciant, animadverstant, siqua de iis, quae notavi, vera, et factis respondentia repererint iudicia.

P. AL.

Epistolare sociorum commercium

ALEXANDER AURELJ clarissimo viro VALENTINO FEHÉR s. p. d.

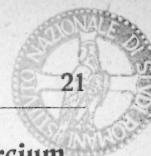
Ad me in Abbatiali Farfensi collegio humanas litteras adolescentulæ nunc tradenter, *Almae Romae* Moderator ea misit, quae, sodalis clarissime, in me scripsisti. Et ego non in omnibus assentior :

I. Nam de Bernardo nunquam, sed de Alcuino, de Ratramno, de Rabano etc., ea sensi et scripsi, quae tu accusasti; et aequo bonoque iure sensi. De Aquinate etiam eadem sensi, sed tantum conferens eius poëticas elucubrationes cum Horatio, non cum Cicerone, non cum Caesare. Quis adfirmaverit nostrum Aquinatem latinum sermonem nisi cum lacte, tamen ab unguiculis non suxisse? eumque *diversas verborum latinorum subiles differentias sententiarum ignoravisse atque semper FERE UNO EODEMQUE VOCABULO usum?* Respondeant Theologi, qui optime noverunt, quo acri subtilique ingenio Aquinas de differentiis verborum discepavit.

II. De ablative absoluto, quem ambiguitate peccantem affirmavi, asseris *eum nobis fortasse ambiguum esse.* Id incusare volui atque id satis est; quid nobis refert de Romanis, qui non sunt? Non in hodiernis sermonibus haec merito improbata ambiguitas invenire est. Nescio cur hoc latini sermonis vitium negari possit. Tu opinaris *postquam Romani latinam linguam loqui desiverunt, neminem posse eam tam perfecte, tam absolute perdiscrere...* Cur? NON ENIX EST LINGUA VIVA!

At contra, Fehér mi, in nostra matre Ecclesia lingua haec vixit et vivit, Vixit quoque in Petrarcha, vixit in Vida, vixit in Pontano, vixit in Ficino, vixit in sodalibus nostris clarissimis, quorum Iosephum Morabito, de re candidum iudicem rogo.

III. Verum est antiquissimos scriptores Christianos non Ciceronis elegantia sed

vulgari sermone usos esse. Nego! Vulgus enim suo quodam dialecto utebatur cum Ciceronianis elegantis nihil commune habente, et si Cicero orationem perpolitam «pro Marcello» in Comitio et Foro, non in Curia recitavisset, ne unus quidem e popularibus eum intellexisset. Christiani scriptores non VULGARI SERMONE, sed sermone VULGO ACCOMODATO sapienter usi sunt.

Denique, si Meropii Paulini carmen nostris auribus melius quam Vergili carmen sonuit, quid amplius, quid venustius quae ram?

IV. Non irascar, non tibi succenseam quum nonnulla vitia exprobaveris; nam ego non quae tu cogitavisti significare volui, sed quae ego cogitavi, qua re, ut meam sententiam significarem iis verbis uti debui, quibus sum usus.

Vocabulum «Christianus» nunc parva, nunc magna littera incipiens inconstantiae esse concedo.

Salve et vale.

Dabam Farfae in Sabinis.

A. AURELJ.

Selecta ex bibliothecis et archivis

Anatomica humani corporis synopsis¹

Quamquam vero saepe in superioribus de anatomicarum rerum obscuritate et perplexitate conquestus sum; nihil tamen aut obscurius ad investigandum, aut inextricabilius ad demonstrandum dicendumque philosophis ac medicis oblatum est, quam cordis machina, motus ac vires, quibus explicandis in tanta licet brevitate sermonis, aliqua fortasse cunctis minime obvia delibavero. Est autem cordis machina fortissimus et cavus musculus, ex quo cavi pariter illius tendines, nimurum arteriae venaeque dependent, quae per totum quaquaversum corpus distributae et inter se

inosculatae, tritas circulanti sanguini semitas instruunt. Arteriae vero ad cerebrum pertingentes, ubi desinere videntur, ibi intercedente glandula in nervos abeunt, ex quibus per viscera artusque diductis, atque cum eorum arteriis venisque varie complicatis ac solidescitibus, diversarum partium textura villosa, fibrosa, membranea, tendinea, laminosa, cartilaginea, aut ossea inchoatur atque compingitur, ut propterea sapientissimus Hippocrates² circulationem quamdam non liquidorum modo, verum etiam solidorum intellexerit, quum ait: «Vena per corpus diffusa — (venae autem nomine arterias etiam comprehen dit) — spiritum, et fluxum, et motum exhibit, ab una multae germinant, atque haec una unde oriatur, et ubi desinat, non scio; circulo enim facto, principium non invenitur». Et quidem filamenta tenuissima, in quae nervi omnes suis induiti membranis, extra cerebrum desinere videntur, hic illic diversimode cum sanguineis vasculis a corde procedentibus intexuntur, et secundum varia contextus genera (quae a diversis tum inclinationum aut renisum gradibus, tum interceptorum liquidorum crasibus ac mixtionibus oriuntur) diversa quoque in membranis, musculis, ossibus, visceribus reliquisque glandulis firmitatum, structurarum viciumque genera profiscuntur.

Motum autem cordis omnino muscularerem esse contendo, quum hoc a ceteris musculis voluntati obsequentibus discrimine, quod naturalis ille sit, et alterne, iniussu etiam nostro, perficiatur, cuius causam partim ab arteriis venisque coronariis, partim a nervis, peculiari quodam itinere, modoque cordis substantiam subeuntibus, deducimus.

Denique cordis vires eiusque tendinum, quum in extrusione, ne circum pressione positae sint, ingentes esse non dubitamus: superant siquidem repugnantiam non tan-

¹ Cfr. fasc. sup.

² De ossium natura.

tummodo totius molis sanguinis, quae in quolibet animali invenitur; sed superpositarum etiam et obiectarum carnium, quae propria gravitate et coitu sanguineis, quasi dixerim, cuneis magnopere ac necessario renituntur; quinimo non levia etiam pondera membris addita pulsu sanguinis a corde extrusi elevantur; unde fit ut, sauciata quaelibet arteria, crux non effluat modo, sed impetu ingenti longe prosiliat.

Sensuum certe inopes atque ingratissimum animi videremur, si suis hic laudibus minime ornaremus in primis Harvaeum propter sanguinis circulationem non solum indicatam (quod olim magnus Hippocrates, et prioribus temporibus Columbus et Caesalpinus, tandemque Paulus Sarpa non multo ante praestiterunt) sed plene detectam demonstratamque; mox etiam Lowerum, deinde Bellinum et Borellium propter eamdem illustratam, atque illinc deducta eximii usus corollaria. Etsi enim magnis acceptis beneficiis paria referre arduum est, fateri tamen, per quos profeceris, candidi semper gratique animi officium est. Hi autem summi viri, quum animadvertisserint, Harvaeo duce, sinistram cordis cavitatem duas circiter sanguinis uncias continere, atque observassent præterea universam eiusdem sanguinis molem in consistentis aetatis hominibus libras 18, 20, aut 22 non excedere, ac tandem per singulas horas plus minusve ter mille pulsationes, hoc est dictarum unciarum sanguinis extrusiones perfici, facile statuerunt, singulis horariis spatiis libras circiter quinques centum per cor in arterias transfundit. Quod idem est ac si dicamus suppuratione facta, molem sanguinis universae moli aequalem, singulis horis non terdecies, ut Borellus, sed plusquam vices cordis itinera remetiri.

(Ad proximum numerum).

JOANNES M. LANCISI.

ANNALES

Europaeum discrimin

Postquam heroica virtute Itali hostium numero abunde maiori in Africa per fere integrum mensem Bardiae obstitere, recedere coacti sunt, pariterque deinde ab oppido Tobruck. In mari vero, pugna cum Anglis commissa inter Cossuram et Africam superiores evaserunt.

Hi Europaei hodierni belli superioris mensis eventus peculiari nota digni; nam hinc inde nocte, ac interdum etiam die, continuatum est igniferis glandibus adversariorum loca petere, et a consociatis Germanis Italique navgia, res frumentarias aut bellicas machinas in Angliam importantia, submergere.

Nec defuit alia Hitleri oratio, habita octavo anniversario recurrente, ex quo regimen «nationale-socialista», quod vulgo nuncupant, rerum summa in Germania potum est, ut confirmaret omnem actionem suam in eo uno positam esse, nempe in Versaliensis foederis abrogatione, quae profecto hoc anno MCMXLI fiet, per novum eudemque magnum Europae ordinem in populorum consensione atque conciliacione constitutum.

Priusquam de re claudamus hodie rivos, mentionem non omittemus generosae illius Germanicae in Gallos actionis, traddendi nempe, ut prope patris Lutetiae Parisiorum in posterum quiescant, ossa infelicis illius Ducis de Reichstad, Napoleonis filii, qui iuvenis admodum Vindobonae mortuus ac sepultus fuerat.

Ex ultimo Oriente

Contra Ciang-Kai-Shek, Sinarum novi gubernii supremus moderator atque Republicae Praeses dictus a Iaponia est Wang-Ching-Wal, qui foedus cum Iaponia feriit, communis hac mente, dictarunt, ut esset communis laboris promissio